

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 23 МАРТА 1872.



# ПОЗОРИШТЕ.



УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИЋА МЕСЕЧНО. —  
ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

## ФРАНЦУСКО-ПРУСКИ РАТ.

(Наставак.)

**Петровић** (скочи и баци новине ходјући жестоко по соби.) Нечувено! Од како је повеснице, тога још није било! За осам дана доћи из Берлина у Француку! Куд-год иду, свугде победа за победом. Француско лево крило разбијено, десно крило разбијено, центрум разбијен, 50.000 мртвих! Митраљеза? — Шувикс! Мак Махон? — Којешта! (Насрне на жену). Жено, ја ти кажем, за осам дана Пруси су у Паризу.

**Ката.** Бог с тобом, човече, шта је теби?

**Петровић.** Шта ми је? Мислиш ли ти, да ја немам мозга, да добро расудим ствар? Море, знаш ли ти, шта ће то рећи Прус? Прус! И име му је лепо! Па какви су то генерили? Молтке, Фогел фон Фалкенштајн, Штајмец, па тек царевић Фриц! Од како је света и века, није било таквих људи! Па ти се још сумњаш, да не ће за осам дана бити у Паризу? Ти си жено луда! (Хода даље по соби.)

**Ката (Марији.)** Моја Ђерко, твоме су оцу новине са свим завртиле мозак!

**Марија.** Слатка мамице, пустите ви татицу! Ви знате да је он заклети Прус! Већ да гледамо око кујне да нам не загори печење.

**Ката.** Шта печење да загори? Ни за које новце! Онакав красан телевићи черег! Хајдмо брзо у кујну!

**Марија.** Станите, мамице, ево иду гости! Ако се не варам, чула сам милианов глас.

**Ката.** Сувише ти је љубак, а да би га заборавила. Заиста су гости! Вако, хајде пред госте!

### ПРИЗОР II.

**Поповић, Јеца, Милан и пређашњи.**

(Јеца улази с Миланом испод руке. Поповић иде за њима читајући новине, из сваког цепа му вири по који лист.)

**Ката.** Добро нам дошли, добро нам дошли!

**Јеца.** Боље напуљи, боље напуљи!

**Милан (Марији.)** Драга Маријо, јесте ли здрави и весели?

**Марија.** И једно и друго! А ви?

**Милан.** Ја сам најсретнији човек на свету!

(Рукују се.)

**Ката.** Море, Вако, ево су дошли гости! Зар се ти не ћеш кренути с места?

**Јеца.** Море, Илија, зар се не ћеш оканути тих новина?

**Вака (тргне се.)** Ха! А, да, добро дошли! Сервус Илија, а шта велиш?

**Илија.** Лаж, берлински телеграми!

**Вака.** Шта лаж? Ево овде колико год хоћеш телеграма из Париза!

**Илија.** Но, па шта стоји? Ништа! Да су се Французи мало повукли!

**Вака.** Ти то зовеш мало повукли, кад сам Палика исповеда у законотворном телу —

**Ката.** Али ако Бога знате, зар се ви ни данас не ћете оканути рата?

**Јеца.** Ко је то видио, на оваком свечаном дану једнако о рату разговарати.

**Ката.** Јеси чуо, Вако, сад је већ доста од новина!

**Јеца.** Јеси чуо, Илија, новине у цеп, па ни речице више о рату.

**Васа.** Жене имају право! Данас је велика светковина — прстеновање двоје младенаца! То је велико весеље!

**Илија.** Тако је! Данас ћемо бити весели. Дед, где је тај ручак, да се то почне?

(Наставиће се.)

**Ката.** Одмах ће бити, изволите се само разузурити.

**Васа.** Шта? Још није готов ручак? Шта велиш на то Илија?

**Илија.** А јеси ти читао, шта каже пештански Лојд?

**Васа.** Какав Лојд? Ја тога листа и не читам! Читај ти Вандерера, понда ћеш знати праву ситуацију ствари.

## МЛАДОСТ ДОСИТИЈА ОБРАДОВИЋА.

(Наставак.)

Ми видимо из овога, да је Доситије морao љубити да би могao постati онај Доситије, коме ћe сe дивити потоњи векови. Морао је љубити као човек, да би могao прогледати законе стварнога живота; морао је љубити као монах, да би могao схватити у каквој огромној опреци стоје ти закони с установама организма, којега он беше члан. Без тога се Доситије, овакав какав је, не може замислити; он не би нашао основу на којој је стајао, а то значи, он не би могao бити. Та он сам у једном веселом тренутку признаје, да гледа лице „младих девојака“ а то ваљда није учинио за то, што је потребовао појетску слику, јер ми сви знамо, да је умео да гледа и лице старих курјака. Љубав је школа, у којој човек учи приносити жртве љубљеном објекту, а могу ли се замислити веће жртве, но што их он принесе народу своме?! Је ли Доситије имао права да љуби, о томе не може бити спора, као ни о томе, је ли за то имао способности: закони, што их је прописала природа људском животу, и неодољива потреба, што извире из тих вечитих закона, не дају се надмудрити ни од каквог сабора, па називао се тај и — „вселенски“, примена живота не разуме ока-ћене параграфе, који поничу из онога света, што нам га фантаскоп, бледа и аветаста црта на белом дувару.

Мислимо да смо тиме довољно основали

љубав доситијеву, коју је писац увукao у план своје радње, не за то да из њега скалуни на силу љубавника, него да нам растумачи генезу његове потоње нарави. Мара је оличен реализам, који и ако не пријања за сањаличког искушеника ипак га приморава да га љуби за то, што је тај искушеник човек. Али баш за то што није тај реализам срасао с димитријевом нарави, он не провиди скроз душу марину, док је не изгуби, па тек по што га властита воља и заклетва његова одвојише од ње јазбином, која се не може премостити, он прогледа, с тодоровим писмом у руци, скроз у заблуду његовог дотадањег живота, пре-наша осећања, која је дух марин култивисао и укоренио у његовом срцу на најчистију слику рационализма, на народ — и постаје Доситије. Лутер је ишао још даље: он је разорио и последњи бедем што га је делио од породице — он се оженио. Доситије на крају пете радње и не размишља хоће ли то исто учинити, и ту лежи аналогија између њега и опорог реформатора, коју смо исправа додирнули, али ту лежи и кључ, који нам у познијим делима његовим отвара пут у пучину његове нарави. А што Доситије није у животу следовао примеру западног калуђера, то истом сведочи, колико је умео поштовати религиозне осећаје народа свога, и какве им жртве принети. Не треба узети

све за готово што нам се приказује на позорници! Сваки драмски писац, који сљубављу негује ту вештину зна: „Да публици не сме све обесити на нос, него да ваља што оставити, да гледајући и она размишља.“ Ове речи лесингове без сумње је

имао и г. Трифковић на уму кад је извео Мару на пут доситијеве младости и кад би за то хтели да га укоримо, то би значило корити Доситија што је био млад, или корити писца што је написао своју драму.

(Наставиће се.)

## СРПСКА ПОЗОРИШНА КУЛТУРА

### СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Млетачки трговац.“) Драма у 4 чина од В. Шекспира, превео Ј. Петровић, за српску позорницу удесио А. Хаџић.

Ова је драма приказивана 16 марта на нашој позорници. После оне ремек-апологије, што је поднесе др. Милан Јовановић пре две године у „Јединству“ манима великога брита, мало још остаје, да се што каже српској публици о овом делу. Но баш у погледу на то, што она расправа беше толико апологија, обрана, колико рецензија, те по томе поднесена толико манима колико и манама великог песника, морамо нешто споменути, у чему се не слажемо са свима са заносом бранитеља „млетачког трговца.“

Ово је ваља да једина драма шекспирова, која не носи имена свога јунака. Јер јунак ове драме неје толико млетачки трговац и племић Антонијо, колико чивутин Шајлок. Шајлок је оличена осветљивост, ал' оличена не у Шајлоку као човеку, већ као чивутину. За то је духовита чивутарија немачке књижевности, имено Хајне и Берне, и осудила онако жестоко тај облик шекспирова, као персонификацију интолеранције. И као да има нешто оправданости у тој осуди. Ми, што пишемо ове врсте, нисмо не посредно увређени, јер нам народност неје шајлокова; те тако не можемо допустити, да је у Шајлоку персонификована интолеранција. Ал' свакако је „млетачки трговац“ глорификација аристократије quand même, што се нешто мало ублажава тим, што то иде на рачун плутократије онет quand même. Но да начин, којим се та глорификација појављује пред нама, заиста вређа жицу апсолутне човечности у сваком образованом гледаоцу, то је сваки таки гледалац морао осетити. — Шајлокова је осветљивост оправдана. Антонијо признаје, да га је често грдио и пљувао па јавноме месту за то, што Шајлок узимаше камате, а смео је то чинити, што овај беше чивутин, те за то се неје ни трудио да се упуши у разлагање повода тим увредама. Онај закон, што чивутина не хтеде заклонити од антонијевих увреда, даде му привидну могућност, осветити се. Што се он у својој страсти за-

хука у забрану нечовечности, оправдава кажњење Шајлока, ал' не оправдава презирање јеврејства, што је изречено у пресуди, да се „покрсти,“ не оправдава глорификацију ренегатства.

Ал' ко би још замерио чивутину Шајлоку, што се полакомио, да исече комад mesa из груди „млетачког трговца,“ кад је то збиља пред нашим очима училио један хришћанин, коме сирома Антонијо неје ништа скривио, један хришћанин, коме су праоци били полазници светога гроба, који иначе није ни Шајлок, ни крволов, већ је још сувише имењак „млетачког трговца,“ јер то је главом — Антонијо Хаџић, удешавач му за српско позориште. Антоније, име моје, шта учини од свог имена! Зар ти не беше жао онако га изодрезивати, онако почивутити свог имењака? — Ал' ипак ти хвала! Ти си то с крвавим срцем учинио, само да угодиш нама, гледаоцима. Ти би то јамачно учинио и са „гвозденом образином,“ још већма него што си, само да није гвоздена: ко не зна, да је лакше резати месо, него гвожђе!

Исто кусо начело — из ког, у осталом, није искључен сав укус — огледало се и у приказивању. И то нас оправдава, да за сад оставимо све особље на миру, осим носиоца шајлокове образине. Брањија. Последњи пут смо гледали у том образу Телечкога. Брањију није пошло за руком, сметнути нам с ума првог, бар по времену, приказивача Шекспира на српској позорници. Но то би му још мање сметало. Више му је наудило, што је онома изашао пред нас у лицу Маринелије, у лесинговој Емилији Галотијевој. Тај Маринелија беше ремек брањева глумљења, према коме могосмо заборавити и на Телечкога и на замашније силе страних позорница. Према томе мораде нам и Шајлок доби блеђи и слабији, него што би то било, да нисмо тако скоро гледали Маринелију. У осталом не можемо закратити будућности тој вредној слизи ни у тој образини, само би му приметили, да не „јидлује“ толико у говору, већ, ако баш обе, опоу — покретима.

—3—

# СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ПРЕТИПЛАТА

ПРЕДСТАВА 44.

БРОЈ 29.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 23 МАРТА 1872

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРANI:

## РОМАН СИРОМАШНОГ МЛАДИЋА.

ДРАМА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАЛО ОКТАВ ФЕЉЕ, ПРЕВЕО С. САВКОВИЋ.

### ОСОБЕ:

Максим Одијо, маркез шамсејски.	Брани.
Бевалан.	Станчић.
Ларој, стариц од 80 година	Суботић.
Ларокова, његова снаја	Ј. Маринковићка.
Мартита, његова унука	К. Савићева.
Лобепен, бележник.	Лесковић.
Ален, стари слуга.	Лукић.
Доктор Демаре	Зорић.
Воберже, надзиратељ.	Хацић.
Луиза, његова жена	М. Недељковићка.
Хелујенова, васпитатељка	Ј. Поповићева.
Обријева, рођака ларокова	М. Савићева.
Христина, сироче	Љ. Зорићева.

Збива се у Паризу и у Бретањској.

У суботу 25 марта први пут: „МАТИ И СИН.“ Позоришна игра у 5 чинова, а два одељења, од Ш. Бирхпфајферове, првео Џ.

Отвара се претплатата на шест позоришних представа. Ко од наших досадањих претплатника жели задржати своја места и за ову нову претплату, нека изволи ту намеру своју пријавити или у позоришној писарници или у вече на каси.

У претплати даваће се ови нови комади: 1. „ГРОФ ЕСЕКС.“ Трагедија у 5 чинова, написао Хајнрих Лаубе, с немачког првео Д. Јоксић. — 2. „ИЗБИРАЧИЦА.“ Шаљива игра у 3 чина, од К. Трифковића. — 3. „МАМИЦА.“ Шаљива игра у 3 чина, од Е. Сиглигетије, посрблјено. Од старих: 1. „РУКАВИЦА И ЛЕПЕЗА.“ Шаљива игра у 3 чина, од Бајара и Саважа, с немачког првео Ф. Оберкнешевић. — 2. „ПОСЛАНИЧКИ АТАШЕ.“ Шаљива игра у 3 чина, од Хенрика Мелхака, с немачког првео Манојло Хрваћанин-Србендић. — 3. „ШАЉИВА ИГРА.“ Шаљива игра у 3 чина, од Р. Бенедикса, првео Владан Арсенијевић.

**ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.**